

ARTO KAIPAINEN:

Energiförsörjningen

Först måste vi komma överens om vilket samhälle vi vill ha och fastställa det erforderliga energibehovet härför. Sedan är det dags att diskutera vilka alternativ som finns att tillgodose detta behov. Vårt samhällsmål skall alltså styra energipolitiken och inte tvärtom, skriver informationschefen på ASEA-ATOM, civilingenjör Arto Kaipainen. Än mindre skall kärnkraften styra vare sig energipolitiken eller samhällspolitiken.

Man kan få intrycket att problemet Sveriges energiförsörjning är en fråga om ja eller nej till kärnkraft. Det är en problemförenkling. Ställd som en isolerad fråga ja eller nej till kärnkraft är det naturliga svaret nej.

Grunden för en debatt bör vara vilket samhälle vi arbetar för. Vilka mål har vi för människors framtid i Sverige? Vilka förhoppningar ställer vi på samhällelig service, boende och levnadsstandard? När vi har fastlagt de målsättningarna och gjort klart för oss vilket energibehov våra målsättningar kräver, då är det dags att fråga sig vilka alternativ vi har när det gäller att tillgodose detta energibehov.

Våra samhällsmål skall alltså styra energipolitiken och inte tvärtom. Än mindre skall kärnkraften styra vare sig energipolitik eller samhällspolitik.

Det är nu 6 år sedan den första oljekrisen. Då ställdes frågan hur man hade kunnat hamna i detta beroende. Man frågade vem som bar ansvaret. Man frågade sig vad som skulle göras för att minska problemen.

Sedan dess har man arbetat i internationella energistudier, i nationella kommittéer som vår energikommission och de oljeexporterande länderna har också uttalat sig. En gemensam nämnare för alla studier har varit att olja skall sparas för transporter och petrokemisk industri. Oljan är alltför dyrbar för att brännas upp.

Har orden omsatts i handling? Nej, tiden har gått, oljeproblemet kvarstår.

Sverige är världens största oljeimportör per capita. Vår oljeförsörjning är helt avhängig av lugnet i Mellanöstern. Händelserna i Iran höjde oljenotan med 7 miljarder

kronor i ett enda slag.

Ingen energikälla, ingen åtgärd kan ensam lösa problemet att Sverige är världens största oljeimportör per capita. Inget beslut är heller slutgiltigt. Talet om ett vägval, ett ödesval, är falskt. Framtiden kommer att kännetecknas av återkommande beslut i energifrågan.

Beslutsunderlag

Beslut måste bygga på kunskap. Forskningsinsatser bygger på förhoppningar. Men man måste skilja på kunskap och förhoppningar vid en beslutstidpunkt.

Bärkraften i förhoppningar kan åskådliggöras av en sammanställning som Ny Teknik gjorde vid sitt 10-årsjubileum. Man hade sammanställt allt vad tidningen under sina första 10 år hade skrivit om oljebesparings-tips, summerat all olja som man hade kunnat spara om allt hade slagit in. Summan översteg vår nuvarande oljeförbrukning.

Skillnaden mellan kunskap och förhoppningar var alltså i detta fall 30 miljoner ton olja per år. Skillnaden mellan tillgängliga alternativ och forskningsprojekt motsvarade en årlig import av olja till ett värde av 20–25 miljarder kronor.

Dagens forskningsprojekt gäller exempelvis vind, biomassa och solvärme. Delegationen för energiforskning har i sin rapport till konsekvensutredningen slagit fast att vi inte kan räkna med dessa energiförsörjningsalternativ år 1990. År 2000 kanske vi kan nå upp till 5 ev. 10 % av vårt energibehov. Vi har förhoppningen idag, men underlaget

för beslut, kunskapen, får vi tidigast 1985–1990.

Det är inte frågan om mer pengar till forskning. Det är frågan om tillgång på människor med idéer och tid att pröva idéer. En förutsättning för genomförandet är en samhällsekonomi som har råd med forskningen.

Dagens energibeslut handlar om sparande. Sparande främst i den meningen att vi utnyttjar energin mer rationellt, inte i den meningen att vi avstår ifrån en konsumtion.

Dagens energipolitiska beslut handlar också om vattenkraft, olja, uran och kol. Det energipolitiska beslutet måste vara en avvägning av tillgång, kostnader, hälso- och miljöeffekter och leveranstrygghet.

Tid och kostnader

När man skall fatta sitt beslut måste man ta hänsyn till tidsfaktorn för åtgärder. Att införa nya utrustningar med effektivare energianvändning inom industrin utan att i för-tid skrota fungerande industriprocesser kräver 15–20 år. Det är den normala genomloppstiden för industriutrustningar som sätter gränsen.

Inom bebyggelsen är den tid som krävs för att omsätta dagens bostäder till nya 50–100 år, snarare närmare 100. Även kompletterande sparåtgärder i befintliga utrustningar och byggnader tar tid. Den plan för ökat sparande genom tilläggsisolering av hus som riksdagen beslutat sträcker sig tex över en tioårsperiod.

På samma sätt krävs från ett beslut om utbyggnad av energiproduktionssystemet tills beslutet ger effekt för de flesta alternativ

vi har idag upp mot 10 år.

Vi har inte råd att bortse från kostnaden vid val av handlingsalternativ.

Sverige har idag världens högsta löner. Vi har en hög social standard och vi har en lång fritid. Vi talar om ytterligare förbättringar.

Vi skall konkurrera med omvärlden. Vi kan i riksdagen besluta om att avskaffa skolbetygen, men inget riksdagsbeslut kan eliminera den konkurrens vi har på vår svenska eller på våra exportmarknader. Den konkurrensen kommer vi att ha kvar.

Välståndet är oss inte garanterat. Välståndet måste ständigt återerövas. I det sammanhanget är energikostnaden en viktig faktor.

Vårt val i dag

Våra alternativ idag är vattenkraft, olja, uran och kol. Alternativen som återstår efter

det vi har sagt nej till vattenkraft och uran är mera olja och mera kol.

Sverige har möjlighet att bygga ut mera vattenkraft. Detta är en förnybar energikälla med väl kända för- och nackdelar. Sverige har möjlighet att bygga kärnkraft. Vi har dessutom 85 % av Europas urantillgångar. Vi skulle kunna öka vårt oberoende på energiområdet. Fram till år 2000 skulle vi kunna halvera vår oljeförbrukning om vi satsade på ökad elektrifiering. Detta skulle kunna ske med idag känd teknik. Till stor del med redan nu lönsam teknik. Energin skulle vi få från inhemsk vattenkraft och inhemskt uran. Möjligheten finns alltså om den politiska viljan finnes och om beslutskraften finnes.

Men det är stopp för vattenkraften. Sverige skall folkomrösta om kärnkraften. Sverige är världens största oljeimportör per capita. Vi importerar 30 miljoner ton per år till en kostnad av 20–25 miljarder kronor.